

Jól við ytsta enda jarðarinnar

Flogfarið hefur júst lent. Símin fær fullar gassflöskur inn og tómar skulu út. Í miðjunni konan Dania við yngsta barninum, ið ongantið hefur verið í Føroyum
Mynd: Páll Poulsen

Frásøgn frá Jóannesi Hansen, sum saman við konu og døtrum í jólafrítíðini er á familjuvitjan í Venezuela, har tey halda jól hjá Símin í Túni og hansara familju. Tey hava í mong ár verið trúboðarar millum yanoami indianararnar, sum mynda nøkur av mest primitivu samfeløgnum í heiminum

Jóannes Hansen
úr Venezuela

Jørðin er rund.

Tað var millum annað fyr, at stáðesta henda veruleik- an, at Kolumbus fyr meiri enn fimm hundrad árum síðani sigldi vestureftir fyr at koma til India. Hann kom ikki til India, tá á vegnum rendi hann seg í Amerika. Hann helt seg vera komnan til India, og hann nevndi tey innföddu fyr indianarar, og tá tað rann upp fyr europearunum, at talan var um ein nýggjan heim, sum teir høvdu rent seg í, ella sum teir høvdu uppdagað av nýggjum, eftir at norðbúgv- ar eini fimm hundrad ár frammanundan høvdu lest

seg um Føroyar, Ísland og Grønland og heilt vestur til New Foundlands, so var ov seint at seta nýtt heiti á teir innföddu, og síðani hava teir bæði í Norðuramerika og Suduramerika verið nevndir indianarar.

Tað er millum teir innföddu, sum eru millum litid og einki ávirkaðir av tí, sum vit kalla sivilisationini, at vit halda jól í ár. Jørðin er rund, og tí ber ikki til bókstaviliga at tosa um endar á Jørðini, men tað kennist sum um vit eru so langt burtur frá tí, vit eru von við, sum tað ber til. Tað ber til at fanga onkra útvarpsstöð á longbylgju, og vit hava fingið við, at amerikumen- (teir siviliseraðu!) hava

bumbað í Iraq, og vit kunnu gjøgnum radio fáa og senda E-mail. Støðin her hevur hvønn morgun og hvørt kvöld radiosamband við miðstöðina, sum liggur nærri sivilisationini, men her er engin fjndaflut- ingur sum so, her eru eingi bløð, einki sjónvarp, og tað er bara eina ferð um vikuna ella kanska fjúrtunda hvønn dag, at flúgarin hjá trúboð- arafelagsskapinum lendir á eg mundi sagt heimgjörda flogvöllinum -uttan fyr vindeygga her hjá okkum.

Vit hava áður hildið fleiri jól uttanlands, men tað hevur altíð verið í vesturlandskari sivilisation. Um tað so hevur verið í Danmark ella í Onglandi, so hava fyr- reikingarnar líkt teimum í Føroyum -nógv titán aftur og fram eftir götum og strætum, sum hava verið uppskrýdd, tónleikur, sum bara hoyrist henda eina mánaðin um árið, gávukeyp og matbunkring, sum kundi sæð út til at verið til fleiri mánaðir. Soleiðis er tað ikki her. Vit eru í yanoamiæt- tarbólknum. Í vídd fevnir hann um eitt øki, sum man vera umleið so stórt sum Ísland. Her liva fimtan tús- und folk. Ein lítul tridringur býr í Venezuela, og hini búgva hinumegin markið til Brasilien. Tað mesta av lendinum er fjalt av tóttum skógi. Her, sum vit halda jól, eru víðar flotar við gras- vokstri, men á ferðum eftir áum og gjøgnum skógir undrast tú yvir, hvussu nógvur og tættur vøxturin er. Tað er ein ógilig trongd og kapping um at koma í samband við ljósið og vatnið, sum eru avgerandi fyritreytir fyr vøkstri.

Einki impulskeyp

Jólakeypid hjá Daniu og Símini í Túni og teimum fyra børnunum, sum tey eiga, er langt síðani fingið frá hondini. Tey bunkra í stórum triðja hvønn mánað, og eina ferð um mánaðin kunnu tey fáa frískar vørur. Tey bíleggja yvir E-mail ella í brævi, og so syrgja tey út í Puerto Ayacucho fyr, at orðin verður flogin inn higar. Tyngri góðs kemur meiri enn helmingin av tein- um eftir ánni, men hesa tíðina av árinum er ikki hugsingur um at fáa nakað inn higar, sum ikki kann flúgvast. Vit eru millum tvey og trý breiddarstig norðan fyr Ekvator ella Linjuna, og tað vil siga, at her er millum litid og einki av avfalli. Tað hava verið eini fyra grov æl, síðani vit komu inn higar fyr góðum tveimum vikum síðani.

Turtíðin verður fram til páskar, og áirnar eru longu so lítlar, at tað er ikki hugs- ingur um at sigla serliga langt. So tað verða fleiri mánaðir, áðrenn góðs, sum skal flytast vit »fraktbati«, verður at fáa her.

Men kalkunimar liggja í frýstaranum, sum verður ríkin av sölverkinum, sum Símin hevur fingið upp at standa, og tilfar til kokur og góðgæti, sum hoyrir einum siviliseraðum jolum til, er tókt. Tað var um reppið, at tey fóru at vera í uppsitri fyr sukur, men tað lagaði seg. Jólahugna heima á landi plaga vit at knýta at luktinum frá nýkókaðum

kleynum og jólaheilsanum frá útisetum. Deymin av kleynunum og sirupskökun- um kenna vit her, meðan jólaheilsarimar í útvarpi- num mugu biða til komandi ár -hava vit lív og heilsuna. Men vit kunnu nýta hetta høvið at senda tær kærastu jóla- og nýggjarsheilsanir til ætt, vinir og starvsfelagar á Toftum, í Klaksvík, í Havn- ini, í Runavík og annars kring alt Føroya land og eiss- ini í Danmark og aðra staðni, har Sósíalurin verður lisin.

Vit fara til handils, men vøruútboðið er ikki stórt, um enn tað í okkara eygum er eksotiskt. Tey fyrstu ári- ni høvdu trúboðararnir handil, har teir seldu svávlsekskur, húkar og onnur amboð. Tað eru tey langt síðani givin við. Nú eru tað tey innföddu, sum reka handil -um vit kunnu kalla tað so. Í øki- num, sum vit eru partur av, eru tað fyra sum handla. Hjá tveimum gongur tað betri, enn hjá hinum báðum.

Framleiðslan

Tey innföddu halda ikki jól. Primitivu andatrúgvirnar hava framvegis stórt vald á nógvum fólk. Aðalmálið hjá trúboðarunum her er at vinna tey innföddu fyr ev- angelinum. Tað hevur verið arbeitt júst í hesum økinum í fram móti triati árum. Hvíttu tað hevur hlnast, hvat tí viðvíkut, skulu vit venda aftur til um eina lítla løtu, men tað er týðuligt, at nærveran av nokrum fáum siviliseraðum fólkum eisini

á øðrum økjum hevur havt ávirkan. Eitt er, at deyðtítt- leikin er nógv lækkaður. Tey innföddu, sum búgva í shabonum ella í sera, sera primitivum rundhúsum, sum eru spjodd kring -tað kemur mær fyr sum gomlu býlingarnir í Klaksvík -hava onga fatan havt av týðninginum av reinføri, og tað hevur verið orsök til deyða -serliga millum smá- børn. Medvitid hesum við- víkjandi er framvegis eftir okkara málistokki sera lítid, men hjá sumnum gongur tað tann rétta vegin, og tað hjálpir. At trúboðararnir hava heilivág móti tuberkli- um, tyfus, kolera, malaria og øðrum sjúkum, sum hava tynt nógv út millum tey innföddu, ger eisini, at færri doyggja av umfars- sjúkum.

Mest primitivu samfeløg- ini í heiminum liva av at veida og samla, og tað hava tey gjørt her og gera tað framvegis. Tá teir fara á veiðuferð, kemur tað mær fyr, sum tá útróðarmenni- nir í Klaksvík plagdu at fara burtur »fyr vikuna«, sum teir tóku til. Mánaðagin í síðstu viku fóru nakrir av teimum, sum ikki búgva so langt hiðani, burtur at veida. Teir fóru langt, og tað varð roknað við, at teir fóru at vera burtur í minsta lagi eina viku. Tá hesar reglur vóru skrivaðar mánaðagin, fóru teir ikki afturkomnir. At tey eisini eru eitt slag av hálvakurbrúkarum er sjónskt. Tey hava millum litid og einki av nútímans amboðum, men tey hava betri amboð, enn tey høvdu, og tey duga eisini betri at skipa framleiðsluna og at fáa nýttu burtur úr náttúru fyritreytum, enn tey áður

